

Hannah Roels

Het portret

2017 Prometheus Amsterdam

Voor Linda en Luc

‘Het menselijke oog zien we niet als ontvanger. Wanneer je het oog ziet, dan zie je dat het iets uitstraalt. Je ziet de blik van het oog.’

Wittgenstein

Deze avond heb ik het portret gevonden, het stond ingepakt tegen mijn gevel geleund. Het heeft de hele middag geregend, druppels die als vele vingers over mijn kruin en schouders liepen toen ik de post uit de brievenbus haalde. Wanneer ik daarnet terug buitenkwam, was het opgeklaard. De lantarens knipten aan tegen het nog lichtende blauw van de hemel, ik trok de deur achter me dicht en merkte het pakket op. Het droeg geen adres of afzender en ik liep ermee onder mijn arm de natte straat in. Er was niemand te zien. Dus opende ik de deur en nam het mee naar binnen.

Ik stak het licht aan in de gang en scheurde het papier achteraan open met mijn nagels, een beetje terloops. Maar toen ik het doek omdraaide, schrok ik, het soort schrik die ons overvalt als we onverwacht met iets intiems geconfronteerd worden. Een gezicht staarde me aan en hoewel ik het schilderij nog nooit had gezien, herkende ik het meteen. Alsof ik lange tijd iets belangrijks vergeten was. Het was een fysieke herkenning, mijn lichaam reageerde alsof het weer was ge-

keerd en van pure spanning lachte ik. Daarna draaide ik het om en probeerde rustig te worden terwijl ik naar de achterkant van het canvas staarde.

Deel 1

Sam

Toen ik haar voor het eerst zag, lag ze stil op de grond. Ze had zich op haar zijde gedraaid en haar ene been opgetrokken, waarbij haar bil en heup naar buiten staken. Het deed me denken aan de houding die ik zelf graag aannam, als ik wakker werd tussen twee zorgeloze dromen, hoewel ik me afvraag of ik in die periode zorgeloos droomde. Ze hield haar handen op haar schouders en drukte haar borsten samen. Ik kon net het randje haar zien, weggedoken in de V van haar kruis.

De studenten zaten rond het podium, met hun rug naar me toe. Hun handen schoven over het papier. Gezien van waar ik stond, waren de schetsen dun en zonder volume, alsof ze weinig te maken hadden met de vrouw op het laken.

Een slanke, zwartgeklede man bewoog zich rond de tafels. Hij betastte het elastiekje rond zijn krullen en aan de manier waarop hij naar het model keek, wist ik dat hij haar lijf al kende – of het heel binnenkort zou leren kennen.

Iedereen zweeg, er was geen geluid behalve het sle-

pen van potlood tegen papier. Het lichaam op de grond liet me niet los. Ik wilde naar haar toe lopen en het laken over haar heen trekken, haar redden van de blikken en de fijne wreedheid die in de lucht hing. Maar de drang om zelf te blijven kijken, was even groot. Ik verlangde ernaar haar te zien bewegen en meer naakte huid te zien, meer kwetsbaarheid.

Ze ging rechtop zitten. De concentratie in de ruimte rimpelde, studenten legden hun potlood neer en de leerkracht deed een pas opzij. Ze kamde haar haar naar achter, sloeg toen haar armen rond haar knieën. Ze leek helemaal niet verbaasd me daar te zien. Het was midden september, een warme nazomer en de ramen stonden open. Ik draaide me om en greep naar de deurklink.

Ik zag haar een paar dagen later voor de tweede keer. Die avond werkte ik in de Walvis. Het café sloot ieder jaar tijdens de zomer en eerst was ik blij mijn collega's terug te zien. Hun uitbundigheid overviel me. Ik voelde me opgenomen, gekoesterd en dacht: zou alles dan goed gaan?

Maar toen hielden de begroetingen op en begon de routine van het voorbereiden. Ik sneed limoen op een plankje en keek hoe Eric en Philippe de spots aan de bakstenen muur bijstelden, hun silhouetten mannelijk en vertrouwd tegen het licht. Ik begon me te realiseren dat deze veilige ruimte zo meteen vol mensen zou zijn. Mensen die bewogen, die dingen van me zouden willen en naar me zouden kijken. Maar ik zag geen uitweg, geen mogelijkheid om te ontsnappen.

'Waar heb jij deze zomer uitgehangen?' vroeg Philippe, wanneer we de kaarsen aanstaken en de gordijnen openschoven.

'Nergens.'

'Je bent niet weggeweest of zo?'

'Nee.'

Wat me stoorde was niet zozeer het antwoord, maar de gêne die ik voelde. Hij dacht na en plots wist ik het zeker, sommige dingen zouden niet meer hetzelfde zijn.

Er kwam een bluesband spelen voor de heropening. Ik had de band vroeger al gezien en over de gitarist gedroomd, een zachte, mooie man met lang haar.

Ze kwam binnen net voor het concert en laveerde door het volk naar de bar. De manier waarop ze rond zich keek. Een katachtige die nog niet helemaal getemd is. Ze droeg een lange leren jas en het was even wennen om haar aangekleed te zien, alsof ze zich uitgedost had. Ze slaagde erin om meteen de aandacht van Philippe te trekken. Niet opdringerig, maar met een evidentie die hem zichtbaar in de war bracht. Terwijl ik pintjes tapte, zag ik hoe hij de cocktailhuls met beide handen naast zijn hoofd schudde, terwijl zij langs hem heen naar de muzikanten staarde. Daarna ging ze naast het podium zitten, haalde een potlood uit haar tas, stak haar krullen ermee omhoog en nipte van het cocktailglas. De lichten werden gedimd en het concert begon. En hoewel ik haar nog niet kende, wist ik dat er iets niet klopte.

Het hele concert bleef ze daar zitten, in de luchtbel van haar gratie, gefixeerd op de gitarist die vol ouderwetse romantiek zijn hoofd schudde. Ze liet niet los en even dacht ik: straks moeten we hem te hulp schieten. Toen het pauze was en de muzikanten het podium

verlieten, haalde ze het potlood van achter haar hoofd vandaan, schudde haar krullen los en schreef iets op een bierviltje. Secuur als een dier boog ze zich over het podium en schoof het viltje onder de gitaar. Het publiek stroomde naar de toog, waar ik mijn best deed te volgen, mee te doen, maar ik voelde me verdoofd, alsof ik die ochtend met koorts was opgestaan en nu pas de ernst beseftte. Het beeld van de gitarist die het viltje las, zijn profiel en nekspieren, de lange duimnagel. Hij legde het op de hoek van een luidspreker en hing zijn gitaar weer rond zijn hals.

Na het concert barstte de chaos pas volledig los en ik bewoog me rond de lijven en het lawaai als in een andere tijdszone. Toen keilde ik voor de tweede keer glazen tegen de grond. Vroeger zorgde dit soort ongelukken voor hilariteit, maar nu keek Philippe me aan alsof ik heel hard had geroepen. Een laatste glimp door de open deur van haar en de gitarist. Ze stonden te praten. Ze nipte van haar sigaret zoals ze van haar glas dronk, met getuiste lippen. Daarna niets meer.

Weinig plaatsen zijn zo stil als een bar die kort daarvoor uit zijn voegen barstte. We schoven de gordijnen dicht en er werd een asbak op de toog gezet. Ik begon te vegen tussen de tafels. Maar Philippe nam de bezem uit mijn handen en zei me naar het bureautje achterin te gaan, naar Eric. Ik liep voorbij mijn andere collega's, merkte hun aarzeling en hoewel dit geen verrassing was, deed het toch pijn; het gevoel aan de andere kant te staan.

Eric ging rechtop zitten. Hij zag er moe uit.

‘Heb jij iets genomen of zo?’

‘Absoluut niet,’ zei ik terwijl ik mijn handpalmen de lucht in stak, ‘ik heb zelfs niets gedronken!’

‘Merde. Je leek wel bang voor de klanten. En ik druk me voorzichtig uit.’

Ik hield mijn ogen op de grond gericht.

‘Kijk naar me,’ zei hij. ‘Ik herken je niet. Je lijkt compleet afwezig. Is er iets gebeurd?’

‘Ik ben gisteren bestolen op straat. Mijn zenuwen staan gespannen.’

‘Waren ze met veel? Je hebt toch geen klappen gekregen?’

Ik haalde mijn schouders op en de as van mijn sigaret viel op de grond.

‘Ik ben gewoon erg geschrokken.’

Hij wreef zich in de ogen.

‘Zal ik met je meelopen, straks?’

Het regende toen ik die nacht in een taxi stapte. Ik ging achterin zitten en hield de leren jas op mijn schoot. We hadden hem naast het podium gevonden bij het opruimen, als een afgestroopt vel. Met mijn handen op het leer probeerde ik me haar weer voor de geest te halen, maar het was moeilijk haar gezicht te vatten, ik kon alleen aan haar denken in beweging. Terwijl de taxi door de natte, donkere straten reed, opende ik mijn zakmes en klemde het in mijn vuist onder de jas.

De volgende dag belde ik Eric om te zeggen dat ik niet meer kwam werken.

Ze heette Sam. Dat ontdekte ik door te luisteren aan de deur van het tekenlokaal. Ik vond de naam eerst opgeblazen klinken, ordinair bijna, maar naarmate ik hem meer uitsprak werd hij fijner, tot hij haar gestalte omvatte als een hoepel. Het was bijna vijf uur en ik verwachtte eerst de studenten. Maar zij was het die verscheen, met vermoeide trekken. Ze sloot de deur achter zich alsof ze ook iets anders buitensloot. Later zou ze me vertellen dat ze altijd als eerste vertrok, om geen commentaar te horen van de studenten.

‘Hé,’ zei ze, toen ik haar de jas aanreikte, ‘hoe kom je daaraan?’

‘Blijven liggen in de Walvis.’

‘Terug bij mama,’ zei ze en ze nam het leer in haar armen.

Sam, herhaalde ik in mijn hoofd.

‘Werk jij in de Walvis?’

‘Ja. Nee. Gisteren was mijn laatste avond.’

‘O.’

Ze wees met haar kin naar de deur.

‘Als je op zoek bent naar iets anders, hier kunnen ze altijd mensen gebruiken.’

‘Als tekenmodel?’ Ik lachte.

Ze dacht na en raakte mijn schouder aan. Het was een snelle, trieste kneep, die wilde zeggen: je hebt gelijk, wat doe ik hier?

‘Het is niet echt *high standard*,’ zuchtte ze terwijl we de gang uit liepen.

‘Dat bedoel ik niet.’

Buiten bleef ze staan.

‘Ben jij het meisje dat vorige week binnenkwam tijdens de les?’

‘Ik vergiste me van lokaal.’

‘Wat volg je dan?’

‘Schrijfopleiding. Het tweede jaar is begonnen.’

Ze leek onder de indruk. Later merkte ik dat ze een overdreven ontzag had voor mensen die kunst maken, alsof die niet volgens de normale maatstaven beoordeeld kunnen worden.

‘Welke kant ga jij uit?’

Ik zei waar ik woonde.

‘Is daar toevallig nog een kamer vrij? Ik heb dringend een eigen plek nodig.’